

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De vitijs oppositis commutatiua iustiti[a]e, & primo de homicidio, per quod
infertur nocumentum proximo in persona. Qu[a]estio 64.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

sine læsione iustitiæ. Alioquin non haberet locum illud quod dicitur Exod. 23. Pauperis quoque non misereberis in iudicio.

QVÆST. LXIV.

De vitijs oppositis commutatiue iustitiæ: & primò de homicidio, in octo articulos diuisa.

Postea considerandum est de vitijs oppositis commutatiue iustitiæ. Et primò considerandum est de peccatis, quæ committuntur circa inuoluntarias commutationes. Secundò de peccatis quæ committuntur circa commutationes voluntarias. Committuntur autem peccata circa inuoluntarias commutationes per hoc, quòd aliquod nocumentum proximo infertur contra eius voluntatem. Quod quidem potest fieri dupliciter, scilicet facto & verbo. Facto quidem cum proximus læditur vel in persona propria, vel in persona coniuncta, vel in proprijs rebus. De his ergo per ordinem considerandum est. Et primò de homicidio per quod maximè nocetur proximo.

¶ Et circa hoc queruntur octo.

- ¶ Primo, vtrum occidere animalia bruta, vel etiam plantas, sit peccatum?
- ¶ Secundo, vtrum occidere peccatorem sit licitum?
- ¶ Tertio, vtrum hoc liceat priuatæ personæ, vel solum publicæ?
- ¶ Quarto, vtrum hoc liceat clerico?
- ¶ Quinto, vtrum liceat alicui occidere seipsum?
- ¶ Sexto, vtrum liceat occidere hominem iustum?
- ¶ Septimo, vtrum liceat alicui occidere hominem, seipsum defendendo?
- ¶ Octauo, vtrum homicidium casuale sit peccatum mortale?

ARTIC. I.

356 *Vtrum occidere quæcumque viuentia sit illicitum?*

2. 2. 39. 9. **A**D primum sic proceditur. Videtur, quòd occidere quæcumque viuentia sit illicitum. Dicit enim Apostolus ad Roman. 13. Qui ordinationi Dei resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Sed per ordi-

2. 2. 1. 10.
et 3 cont.
c. 14. 2. ff.

ordinationem diuinæ prouidentie omnia uiuentia conferuantur, secundum illud Psalm. 146. Qui producit in montibus scænum, & dat iumentis escam ipsorum. Ergo mortificare quæcumque uiuentia uidetur esse illicitum.

¶ 2 Præterea, Homicidium est peccatum ex eo, quod homo priuatur vita. Sed vita communis est omnibus animalibus & plantis. Ergo eadem ratione uidetur esse peccatum occidere bruta animalia & plantas.

¶ 3 Præterea, In lege diuina non determinatur specialis pœna nisi pro peccato. Sed occidenti bouem vel ouem alterius, statuitur pœna determinata in lege diuina: ut patet Exod. 22. Ergo occisio brutorum animalium est peccatum.

SED contra est, quod * August. dicit in primo de ciuitate Dei, Cum audimus, Non occides, non accipimus hoc dictum esse de fructibus: quia nullus eis est sensus, nec de irrationalibus animalibus: quia nulla nobis ratione sociantur. Restat ergo ut intelligamus de homine quod dictum est, Non occides.

*l. 1. c. 10.
declinan
do ad fi.
20. 5.*

RESPONDEO dicendum, quod nullus peccat ex hoc, quod utitur re aliqua ad hoc, ad quod est. In rerum autem ordine imperfectiora sunt propter perfectiora: sicut etiam in generationis uia, natura ab imperfectis ad perfecta procedit. Et inde est, quod sicut in generatione hominis prius est uitium, deinde animal, ultimo autem homo: ita etiam ea quæ tantum uiuant, ut plantæ, sunt communiter propter animalia, omnia autem animalia sunt propter hominem. Et ideo si homo utatur plantis ad utilitatem animalium, & animalibus ad utilitatem hominum, non est illicitum: ut etiam patet per * Philosophum in 1. Polit. Inter alios autem usus maximè necessarius esse uidetur, ut animalia plantis utantur in cibum, & homines animalibus, quod sine mortificatione eorum fieri non potest. Et ideo
licitum

*l. 1. c. 5. 2
me. 6. 5.
6. 20. 5.*

licitum est & plantas mortificare in vsum animalium, & animalia in vsum hominum ex ipsa ordinatione diuina. Dicitur enim Genes. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam & vniuersa ligna, vt sint vobis in escam & cunctis animantibus terræ. Et Genes. 9 dicitur, Omne quod mouetur & viuit, erit vobis in cibum.

Ad primum ergo dicendum, quòd ex ordinatione diuina conseruatur vita animalium & plantarum, non propter seipsa, sed propter hominem. Vnde, vt *August.* dicit in primo de ciuit. Dei, iustissima ordinatione creatoris & vita & mors eorum, nostris vsibus subditur.

Ad secundum dicendum, quòd animalia bruta & plantæ non habent vitã rationalem, per quam à seipsis agantur, sed semper aguntur quasi ab alio, naturali quodam impulsu. Et hoc est signum, quòd sunt naturaliter serua, & aliorum vsibus accommodata.

Ad tertium dicendum, quòd ille qui occidit bouẽ alterius, peccat quidẽ: nõ quia occidit bouẽ, sed quia damnificat hominẽ in re sua. Vnde nõ cõtinetur sub peccato homicidij, sed sub peccato furti vel rapinæ.

ARTIC. II.

Verum sit licitum occidere peccatores?

AD secundum sic proceditur. Videtur, quòd non sit licitum occidere homines peccatores. Dominus enim Matth. 13. in parabola prohibuit extirpare zizaniã, qui sunt filij nequam, vt ibidem dicitur. Sed omne quod est prohibitum à Deo, est peccatum. Ergo occidere peccatorem, est peccatum.

¶ 2 Præterea, iustitia humana conformatur iustitiæ diuinæ. Sed secundum diuinam iustitiã peccatores ad penitentiam reseruantur: secundum illud Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Ergo videtur omnino esse iniustum, quòd peccatores occidantur.

¶ 3 Præterea, illud quod est secundum se malum, nullo bono sine fieri licet: vt patet per *Aug* in lib. contra mendacium, & per *Philosophum* in 2. Ethic. Sed

357
in s. 9. 108
a. 1. c. 3
Et 1. 2. 9.
100 a. 9.
ad 3. Et 3
c. 140
Et Ro. 12
le. 3. co. 4
fin.
* c. 7 pa-
rum ante
me. 10 4.
c. 6. parã
ante fin.
10. 4.

Sed occidere hominem, secundum se malum est: quia ad omnes homines tenemur charitatem habere; amicos autem volumus viuere & esse, vt dicitur in 9. Ethic. Ergo nullo modo licet hominem peccatorem occidere.

*l. 9. c. 4.
10. 5.*

SED contra est, quod dicitur Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Et in Psal. 100. In matorino interficiebam omnes peccatores terræ.

RESPONDEO dicendum, quod sicut * dictum est, licitum est occidere animalia bruta, in quantum ordinantur naturaliter ad hominum usum, sicut imperfectum ordinatur ad perfectum. Omnis autem pars ordinatur ad totum, vt imperfectum ad perfectum. Et ideo omnis pars naturaliter est propter totum. Et propter hoc videmus, quod si saluti totius corporis humani expediat præcisio alicuius membri, puta cum est putridum vel corruptiuum aliorum membrorum, laudabiliter & salubriter abscinditur. Quælibet autem persona singularis comparatur ad totam communitatem sicut pars ad totum: & ideo si aliquis homo sit periculosus communitati & corruptius ipsius propter aliquod peccatum, laudabiliter & salubriter occiditur, vt bonum commune conseruetur. Modicum enim fermentum totam massam corrumpit, vt dicitur 1. ad Cor. 5.

art. 216c.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus abstinendum mandauit ab eradicatione zizaniorum, vt tritico parceretur, id est, bonis. Quod quidem fit, quando non possunt occidi mali, quin simul occidantur & boni, vel quia latent inter bonos, vel quia habent multos sequaces, ita quod sine bonorum periculo interfici non possunt, vt August. * dicit contra Parmenianum. Vnde Dominus docet magis esse finendum malos viuere, & ultionem referuandam usque ad extremum iudicium, quam quod boni simul occidantur. Quando verò ex occisione malorum non imminet periculum bonis, sed magis tutela & salus, tunc licite possunt mali occidi.

*l. 3. c. 2. 2
m. 1. 7.*

Ad

Ad secundum dicendum, quod Deus secundum ordinem suæ sapientiæ quandoque statim peccatores occidit ad liberationem bonorum, quandoque autem eis penitendi tempus concedit, secundum quod ipse nouit suis electis expedire. Et hoc etiam humana iustitia imitatur pro posse. Illos enim qui sunt perniciosi in alios, occidit: eos verò, qui peccat, alijs grauius non nocentes, ad penitentiam reseruat.

Ad tertium dicendum, quod homo peccando, ab ordine rationis recedit: & ideo decedit à dignitate humana, prout scilicet homo est naturaliter liber & propter seipsum existens: & incidit quodammodo in seruitutem bestiarum, vt scilicet de ipso ordinetur secundum quod est vile alijs, secundum illud Psal. 48. Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et Prouerb. 11. dicitur, Qui stultus est, seruiet sapienti. Et ideo quamuis hominem in sua dignitate manentem occidere, sit secundum se malum: tamen hominem peccatorem occidere, potest esse bonum, sicut occidere bestiam. Peior enim est malus homo quam bestia, & plus nocet, vt Philosophus dicit in primo * Politicorum, & in 7. Ethicorum.

ARTIC. III.

Utrum occidere hominem peccatorem liceat priuata persona?

17. Ethic.
36. in fin.
209.
358.
inf. q. 65.
a. 1. co. et
ad 2. Et
q. d. 37. q.
2. m. 1.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod occidere hominem peccatorem liceat priuata personæ. In lege enim diuina nihil illicitum mandatur. Sed Exodi 32. præcepit Moyses, Occidat vnusquisque fratrem suum & amicum, & proximum suum, pro peccato vituli conflatilis. Ergo etiam priuatis personis licet peccatorem occidere.

¶ 2. Præterea, Homo propter peccatum comparatur bestijs, vt dictum * est. Sed occidere bestiam syluestrem maximè nocentem, cui libet priuata personæ licet. Ergo & pari ratione occidere hominem peccatorem.

¶ 3. Præ-

¶ 3 Præterea, Laudabile est, quòd homo etiam si sit priuata persona, operetur quod est utile bono cõmuni. Sed occisio malefactorum est utilis bono cõmuni, vt dictum * est. Ergo laudabile est, si etiam priuata personæ malefactores occidant. *art. prac.*

SED contra est, quod August. dicit in primo * de ciuit. Dei, Qui sine aliqua publica administratione maleficum occiderit, velut homicida iudicabitur: & tanto amplius, quanto sibi potestatem à Deo non concessam vsurpare non timuit. *l. 1. c. 26. in me. c. c. 21. in fi. 10. 5.*

RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum * est, occidere malefactorem licitum est, in quantum ordinatur ad salutem totius communitatis. Et ideo ad illum solum pertinet, cui committitur cura communitatis conseruandæ. Sicut ad Medicum pertinet præcidere membrum putridum, quando ei commissæ fuerit cura salutis totius corporis. Cura autem communis boni commissæ est principibus habentibus publicam auctoritatem. Et ideo eis solum licet malefactores occidere, non autem priuatis personis. *art. prac.*

Ad primum ergo dicendum, quòd ille aliquid facit, cuius auctoritate sit, vt patet per Dionys. * 12. cap. cœlestis hierar. Et ideo vt August. † dicit in 1. de ciuit. Dei, non ipse occidit qui ministerium debet iubenti, sed sicut adminiculum gladius est vrenti. Vnde illi qui occiderunt proximos & amicos ex mandato Domini, non hoc fecisse ipsi videntur: sed potius ille, cuius auctoritate fecerunt. Sicut & miles interficit hostem auctoritate principis, & minister læconem auctoritate iudicis. *ex cap. 7. l. 5. c. 20. cir. p. 10. 5.*

Ad secundum dicendum, quòd bestia naturaliter est distincta ab homine. Vnde super hoc non requiritur aliquod iudicium, an sit occidenda, si sit syluestris: si verò sit domestica, requireretur iudicium, non propter ipsam, sed propter damnum domini. Sed homo peccator non est naturaliter distinctus ab hominibus iustis. Et ideo indiget iudicio publico, vt discernatur an sit occidendus propter salutem cõmuni.

Ad

Ad tertium dicendum, quod facere aliquid ad utilitatem communem quod nulli nocet, hoc est licitum cuilibet privatae personae: sed si sit cum nocimento alterius, hoc non debet fieri nisi secundum iudicium eius ad quem pertinet aestimare quid sit subrahendum partibus pro salute totius.

ARTIC. IV.

Utrum occidere malefactores liceat clericis?

359

*inf. q. 70.**a. 1. ad 1**Et 4. d. 25**q. 1. ar. 2.**q. 1.*

AD quartum sic proceditur. Videtur, quod occidere malefactores, liceat clericis. Clerici enim praecipue debent implere quod Apostolus dicit 1. ad Corint. 4. Imitatores mei estote. sicut & ego Christi. Per quod nobis indicitur, ut Deum & sanctos eius imitemur. Sed ipse Deus quem colimus, occidit malefactores, secundum illud Psalm. 135. Qui percussit Aegyptum cum primogenitis eorum. Moyses etiam a Leuitis fecit interfici viginti tria millia hominum, propter adorationem vituli: ut habetur Exod. 32. Et Phinees sacerdos interfecit Israelitem cum Madianitide coeuntem, ut habetur Num. 25. Samuel etiam interfecit Agag regem Amalec, & Elias sacerdotes Baal, & Marathias cum qui ad sacrificandum accesserat: & in nouo Testamento, Petrus Ananiam, & Sapphiram. Ergo videtur, quod etiam clericis liceat occidere malefactores.

¶ 2 Praeterea, Potestas spiritualis est maior, quam temporalis, & Deo coniunctior. Sed potestas temporalis licite malefactores occidit tanquam Dei minister, ut dicitur Rom. 13. Ergo multo magis clerici, qui sunt Dei ministri spiritualem potestatem habentes, licite possunt malefactores occidere.

¶ 3 Praeterea, Quicumque licite suscipit aliquod officium, licite potest ea quae ad officium illud pertinent, exercere. Sed officium principis terrae est malefactores occidere, ut dictum * est. Ergo clerici qui sunt terrarum principes, licite possunt occidere malefactores.

art. prac.

SED contra est, quod dicitur prima ad Timor. 3. Opor-

Oportet Episcopum sine crimine esse, non vinolentum, non percussorem.

RESPONDEO dicendum, quod non licet clericis occidere, duplici ratione. Primum quidem, quia sunt electi ad altaris ministerium, in quo representatur passio Christi occisi: qui cum percuteretur, non repercutiebat, ut dicitur 1. Pet. 2. Et ideo non competit, ut clerici sint percussores, aut occisores. Debent enim ministri suum dominum imitari, secundum illud Eccl. 10. Secundum iudicem populi, sic & ministri eius. Alia ratio est, quia clericis committitur ministerium nouæ legis, in qua non determinatur pœna occisionis, vel mutilationis corporalis. Et ideo ut sint idonei ministri noui testamenti, debent à talibus abstinere.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus vniuersaliter in omnibus operatur quæ recta sunt, in vnoquoque tamen secundum eius congruentiam. Et ideo vniuersusque debet Deum imitari in hoc, quod sibi specialiter congruit. Vnde licet Deus corporaliter etiam malefactores occidat, non tamen oportet quod omnes in hoc eum imitentur. Petrus autem non propria auctoritate vel manu Ananiam, & Sapphiram interfecit, sed magis diuinam sententiam de eorum morte promulgauit. Sacerdotes autem, vel Leuitæ veteris testamenti, erant ministri veteris legis, secundum quam pœnæ corporales infligebantur. Et ideo etiam eis occidere propria manu congruebat.

Ad secundum dicendum, quod ministerium clericorum est in melioribus ordinatum, quam sint corporales occisiones, scilicet in his quæ pertinent ad spiritualem salutem. Et ideo non congruit eis, quod minoribus se ingerant.

Ad tertium dicendum, quod prælati ecclesiarum accipiunt officium principum terræ: non ut ipsi iudicium sanguinis exerceant per seipso, sed quod eorum auctoritate per alios exerceatur.

360

*Utrum liceat alicui occidere seipsum?**Su. q. 59.**a. 3. ad 2.**et inf. q.**124. a. 2.**ad 2. Et 3**q. 47. a. 6.**ad 3. Et 4**d. 49. q. 5.**ar. 3. q. 2.**ad 6. Et**Hebr. 11.**ls. 7. co. 1.*** c. vi. et**s. 6. ad fi.**so 5.*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod alicui liceat seipsum occidere. Homicidium enim est peccatum, in quantum iustitiæ contrariatur. Sed nullus potest sibi ipsi iniustitiam facere: ut probatur in 5. * Ethicorum. Ergo nullus peccat occidendo seipsum.

¶ 2 Præterea, [Occidere malefactores licet habenti publicam potestatem. Sed quandoque ille, qui habet publicam potestatem, est malefactor. Ergo licet ei occidere seipsum.]

¶ 3 Præterea, Licitum est, quod aliquis spontaneè minus periculum subeat, ut maius periculum vitet: sicut licitum est, quod aliquis etiam sibi ipsi amputet membrum putridum, ut totum corpus saluetur. Sed quandoque aliquis per occisionem sui ipsius vitat maius malum, scilicet miseram vitam, vel turpitudinem alicuius peccati. Ergo licet alicui occidere seipsum.

¶ 4 Præterea, Samson seipsum interfecit: ut habetur Iudicum 16. qui tamen connumeratur inter sanctos, ut patet Hebr. 11. Ergo licitum est alicui occidere seipsum.

¶ 5 Præterea, 2 Machab 14. dicitur, quod Razias quidam seipsum interfecit, eligens nobiliter mori potius, quam subditus fieri peccatoribus, & contrarias suos iniurijs agi. Sed nihil quod nobiliter fit & fortiter, est illicitum. Ergo occidere seipsum non est illicitum.

SED contra est, quod Augustinus dicit in 1. de ciuit. * Dei, Restat ut de homine intelligamus illud quod dictum est, Non occides: nec alterum. Ergo nec te. Neque enim aliud quam hominem occidit qui seipsum occidit.

RESPONDEO dicendum, quod seipsum occidere, est omnino illicitum, triplici ratione. Primo quidem, quia naturaliter quilibet res seipsam amat,

& ad

& ad hoc pertinet, quod quælibet res naturaliter conseruat se in esse, & corruptentibus resistit quantum potest. Et idem quod aliquis seipsum occidat, est contra inclinationem naturalem, & contra charitatem, qua quilibet debet seipsum diligere. Et idem sui ipsius occisio semper est peccatum mortale, utpote contra naturalem legem, & contra charitatem existens. Secundo, quia quælibet pars id quod est, est totius. Quilibet autem homo est pars communitatis: & ita id quod est, est communitatis. Vnde in hoc quod seipsum interficit, iniuriam communitati facit, ut patet per Philosophum in * 5. Ethic. Tertio, quia vita est quoddam donum diuinitus homini attributum, & eius potestati subiectum, qui occidit, & viuere facit. Et idem qui seipsum vita priuat, in Deum peccat: sicut qui alienum seruum interficit, peccat in dominum, cuius est seruus: & sicut peccat ille, qui usurpat sibi iudicium de re sibi non commissa. Ad solum enim Deum pertinet iudicium mortis, & vitæ; secundum illud Deut. 32. Ego occidam, & ego viuere faciam.

c. ult. s. 5o

Ad primum ergo dicendum, quod homicidium est peccatum, non solum quia contrariatur iustitiæ, sed etiam quia contrariatur charitati, quam habere debet aliquis ad seipsum. Et ex hac parte occisio sui ipsius est peccatum per comparisonem ad seipsum. Per comparisonem autem ad communitatem, & ad Deum, habet rationem peccati etiam per oppositionem ad iusticiam.

Ad secundum dicendum, quod ille qui habet publicam potestatem, potest licite malefactorem occidere per hoc, quod potest de ipso iudicare. Nullus autem est iudex sui ipsius. Vnde non licet habenti publicam potestatem seipsum occidere propter quodcumque peccatum: licet tamen ei se committere iudicio aliorum.

Ad tertium dicendum, quod homo constituitur dominus sui ipsius per liberum arbitrium. Et

H 2 idem

ideo licet potest homo de seipso disponere quantum ad ea, quæ pertinet ad hanc vitam, quæ hominis libero arbitrio regitur. Sed transitus de hac vita ad aliam feliciorē non subiacet libero arbitrio hominis, sed potestati diuinæ. Et ideo non licet homini seipsum interficere, ut ad feliciorē transeat vitam. Similiter etiam nec ut quilibet miseras præsentis vitæ euadat: quia vltimum malorum huius vitæ, & maximè terribile, est mors, ut patet per Philosoph. in * 2. Ethic. Et ideo inferre sibi mortem ad alias huius vitæ miseras euadendas, est maius malum assumere ad minoris mali vitationem. Similiter etiam non licet seipsum interficere propter aliquod peccatum commissum. Tum quia in hoc sibi maximè nocet, quòd sibi adimit necessarium penitentiae tempus. Tum etiam quia malefactorem occidere non licet, nisi per iudicium publicæ potestatis. Similiter etiam non licet mulieri seipsam occidere, ne ab alio corruptatur: quia non debet in se committere crimen maximum, quod est sui ipsius occisio, ut vitetur minus crimen alienum. Non enim est crimen mulieris per violentiam violatæ, si consensus non adit: quia non inquinatur corpus, nisi de consensu mentis, ut Lucia dixit. Constat autem minus esse peccatum fornicationem, vel adulterium, quàm homicidium, & præcipuè sui ipsius, quod est grauissimum: quia sibi ipsi nocet, cui maximam dilectionem debet. Est etiam periculosissimum, quia non restat tempus, ut per penitentiam expietur. Similiter etiam nulli licet seipsum occidere ob timorem, ne consentiat in peccatum: quia non sunt facienda mala, ut veniant bona, vel ut vitentur mala, præsertim minora & minus certa. Incertum enim est, an aliquis in futurum consentiat in peccatum. Potens est enim Deus hominem quacumque tentatione superueniente liberare à peccato.

Ad quartum dicendum, quòd sicut August. dicit in 1. * de Ciuit. Dei, Nec Samson aliter excusatur quòd

* 2. 21. a
me. f. 5.

quòd seipsum cum hostibus ruina domus oppressit, nisi quòd laenter Spiritus sanctus hoc iusserat, qui per illum miracula faciebat. Et eandem rationem assignat de quibusdam sanctis feminis, quæ tempore persecutionis seipsas occiderunt, quarum memoria in Ecclesia celebratur.

Ad quintum dicendum, quòd ad fortitudinem pertinet, quòd aliquis ab alio mortem pati non refugiat propter bonum virtutis, & ut vitet peccatum. Sed quòd aliquis sibi ipsi inferat mortem ut vitet mala pœnalia, habet quidem quamdam speciem fortitudinis: propter quod quidam seipsos interfecerunt, æstimantes se fortiter agere, de quorum numero Razias fuit. Non tamen est vera fortitudo, sed magis quædam mollities animi non valentis mala pœnalia sustinere: ut patet per Philosophum in tertio Ethicorum * & per Augustinum in 1. ¶ de ciuitate Dei.

ARTIC. VI.

Utrum liceat in aliquo casu interficere innocentem?

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quòd liceat in aliquo casu interficere innocentem. Diuinus enim timor non manifestatur per peccatum: quoniam magis timor Domini expellit peccatum, ut dicitur Eccle. 1. Sed Abraham cõmendatus est, quòd timuit Dominum: quia voluit interficere filium suum innocentem. Ergo potest aliquis innocentem interficere sine peccato.

¶ 2. Præterea, In genere peccatorum, quæ contra proximum committuntur, tãto maius videtur aliquod esse peccatum, quanto maius nocumentum inferitur ei, in quem peccatur. Sed occisio plus nocet peccatori, quàm innocenti, qui de miseria huius vitæ ad ælestem gloriam transit per mortem. Cùm ergo liceat in aliquo casu peccatorem occidere, multo magis licet occidere innocentem, vel iustum.

¶ 3. Præterea, Illud quod fit secundum ordinem

H 3 iu-

* c. 8. r. 5.
 ¶ cap. 21.
 civ. mes.
 to. 5.
 361
 1. 2. q. 94.
 a. 5. ad 2.
 q. 9. r. 12.
 a. 8. ad 1.
 Et 1. q. 7.
 a. 6. ad 3.
 Et op. 9.
 q. 86. Et
 Hebr. 11.
 le. 4. co. 3.
 fin.

iustitiæ, non est peccatum. Sed quandoque cogitur aliquis secundum ordinem iustitiæ occidere innocentem: puta cum iudex qui debet secundum ablegata iudicare, condemnat ad mortem eum, quem scit innocentem per falsos testes convictum: & similiter minister qui iniuste condemnatum occidit, obediens iudici. Ergo absque peccato potest aliquis occidere innocentem.

SED contra est, quod dicitur Exod. 23. Infonem, & iustum non occides.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis homo dupliciter considerari potest. Vno modo secundum se, alio modo per comparisonem ad aliud. Secundum se quidem considerando hominem, nullum occidere licet: quia in quolibet etiam peccatore, debemus amare naturam quam Deus fecit, quæ per occisionem corrumpitur. Sed sicut supra dictum * est, occisio peccatoris fit licita per comparisonem ad bonum commune, quod per peccatum corrumpitur. Vita autem iustorum est conservatiua, & promotiua boni communis: quia ipsi sunt principalior pars multitudinis. Et ideo nullo modo licet occidere innocentem.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus habet dominium mortis, & vitæ. Eius enim ordinatione moriuntur & peccatores, & iusti. Et ideo ille qui mandato Dei occidit innocentem, talis non peccat, sicut nec Deus, cuius est executor: & ostenditur Deum timere, eius mandatis obediens.

Ad secundum dicendum, quod in pensanda gravitate peccati magis est considerandum id quod est per se, quam id quod est per accidens. Vnde ille qui occidit iustum, gravius peccat quam ille qui occidit peccatorem. Primum quidem, quia nocet ei, quem plus debet diligere: & ita magis contra charitatem agit. Secundum, quia iniuriam infert ei, qui est minus dignus, & ita magis contra iustitiam agit. Tertium, quia priuat communitatem maiori bono. Quartum, quia magis Deum contemnit, secundum illud Luc.

art. 2. huius
q.

10. Qui vos spernit, me spernit. Quod autem iustus occisus ad gloriam perducatur à Deo, per accidens se habet ad occisionem.

Ad tertium dicendum, quod iudex si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus conuincitur, debet diligentius examinare testes, ut inueniat occasionem liberandi innoxium, sicut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, debet eum superiori relinquere iudicandum. Si autem nec hoc potest, non peccat, secundum allegata sententiam ferens: quia ipse non occidit innocentem, sed illi qui eum asserunt nocentem. Minister autem iudicis condemnantis innocentem, si sententia intolerabilem errorem contineat, non debet obedire: alias excusarentur carnifices, qui martyres occiderunt. Si verò non contineat manifestam iniustitiam, non peccat præceptum exequendo: quia ipse non habet discutere superioris sententiam, nec ipse occidit innocentem, sed iudex cui ministerium exhibet.

ARTIC. VII.

Vtrum liceat alicui occidere aliquem, se defendendo?

Ad septimum sic proceditur. Videtur, quod nulli liceat occidere aliquem, se defendendo. Dicit enim August. * ad Publicolam, de occidendis hominibus, Ne ab eis quisquam occidatur non mihi placeat consilium, nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro alijs, accepta legitima potestate, si eius congruat persona. Sed ille qui se defendendo, occidit aliquem, ad hoc eum occidit, ne ipse ab eo occidatur. Ergo hoc videtur esse illicitum.

¶ 2 Præterea, In primo de libero arbitrio dicitur, Quomodo apud diuinam prouidentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt? Eas autem res dicit esse contemnendas, quas homines inuici amittere possunt, ut ex præmissis * patet. Horum autem

H 4 præ-

362
4 d. 25. q.
2. ar. 2. q.
2. ad 2.
q. 3.
* Ep. 154
à med il-
lius, to. 2.
Et haur
23. q. 5. c.
De occ.
† c. 5 non
multum
procul à
fi to 1.
* in diu-
sione q.

præcipuum est vita corporalis. Ergo pro conservanda vita corporali, nulli licitum est hominem occidere.

In Decr. d. 50. ca. De his clericis.

¶ 3 Præterea, Nicolaus Papa dicit, vt habetur in Decretis in distinctione 50. * De clericis pro quibus consulisti, scilicet qui se defendendo paganorum occiderunt, si postea per penitentiam emendati possint ad pristinum statum redire, aut ad altiorem ascendere: scito nos nullam occasionem dare, nec ullam tribuere eis licentiam, quemlibet hominem quolibet modo occidendi. Sed ad præcepta moralia servanda tenentur communiter clerici, & laici. Ergo etiam laicis non est licitum occidere aliquem, se defendendo.

¶ 4 Præterea, Homicidium est gravius peccatum, quam simplex fornicatio, vel adulterium. Sed nulli licet committere simplicem fornicationem, vel adulterium, vel quodcumque aliud peccatum mortale pro conservatione propriæ vitæ: quia vita spiritalis præferenda est corporali. Ergo nulli licet defendendo seipsum, alium occidere, vt propriam vitam conservet.

¶ 5 Præterea, Si arbor est mala, & fructus, vt habetur Matth. 7. Sed ipsa defensio sui videtur esse illicita, secundum illud Rom. 12. Non vos defendentes charissimi. Ergo & occisio hominis exinde procedens est illicita.

SED contra est, quod Exo. 21. dicitur. Si effringens fur domum, siue suffodiens inuentus fuerit, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis. Sed multo magis licitum est defendere propriam vitam, quam propriam domum. Ergo etiam si aliquis occidat aliquem pro defensione vitæ suæ, non erit reus homicidij.

RESPONDEO dicendum, quod nihil prohibet unius actus esse duos effectus, quorum alter solum fit in intentione, alius verò sit præter intentionem. Morales autem actus recipiunt speciem secundum

id

id quod intenditur: non autem ab eo quod est præter intentionem, cum sit per accidens, ut ex supra dictis patet*. Ex actu ergo alicuius seipsum defendentis, duplex effectus sequi potest. Vnus quidem conseruatio propriæ vitæ, alius autem occisio inuadentis. Actus ergo huiusmodi ex hoc, quod intenditur conseruatio propriæ vitæ, non habet rationem illiciti: cum hoc sit cuiuslibet naturale, quod se conseruet in esse quantum potest. Potest tamen aliquis actus ex bona intentione proueniens illicitus reddi, si non sit proportionatus fini. Et ideò si aliquis ad defendendam propriam vitam utatur maiori violentia, quam oporteat, erit illicitum: si verò moderatè violentiam repellat, erit licita defensio. Nam secundum iura, vim vi repellere licet cum moderamine inculparæ tutelæ. Nec est necessarium ad salutem, ut homo actum moderatæ tutelæ prætermittat, ad euitandam occisionem alterius: quia plus tenetur homo vitæ suæ prouidere, quam vitæ alienæ. Sed quia occidere hominem non licet nisi publica auctoritate, propter bonum commune (ut ex supra dictis patet*) illicitum est quod homo intendant occidere hominem, ut seipsum defendat, nisi ei qui habet publicam auctoritatem: qui intendens hominem occidere ad sui defensionem, refert hoc ad publicum bonum: ut patet in milite pugnante contra hostes, & in ministro iudicis pugnante contra latrones: quamuis etiam & isti peccent, si priuata libidine moueantur.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas Augusti intelligenda est in eo casu, quo quis intendit occidere hominem, ut seipsum à morte liberet. In quo etiam casu intelligitur auctoritas inducta ex libro de liber. arbit. * Vnde signanter dicitur, Pro his rebus, in quo designatur intentio. Et per hoc patet responsio ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod irregularitas conseruatur actum homicidij, etiam si sit absque peccato:

7.43. a. 3
 1.2. 7.
 1.4. 3. 1.
 9. 12. a. 7.

a. 2. et 3.

in arg. 2.
 huius a.

cato: vt patet in iudice, qui iussu aliquem condemnat ad mortem. Et propter hoc clericus, etiam si se defendendo, interficiat aliquem, irregularis est: quamuis non intendat interficere, sed seipsum defendere.

Ad quartum dicendum, quod actus fornicationis, vel adulterij non ordinatur ad conseruationem propriae uitæ ex necessitate, sicut actus, ex quo quandoque sequitur homicidium.

gl. interl.
ibid.

Ad quintum dicendum, quod ibi prohibetur defensio, quæ est cum liuore vindictæ. Vnde glos. * dicit, Non vos defendentes, id est, non sitis referentes aduersarios.

ARTIC. VIII.

Utrum aliquis casualiter occidens hominem, incurrat homicidij reatum?

363

4. d. 25.
q. 2. a. 2.
q. 2. ad 3

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod aliquis casualiter occidens hominem, incurrat homicidij reatum. Legitur enim Genes. 4. quod Lamech credens interficere bestiam, interfecit hominem: & reputatum est ei ad homicidium. Ergo reatum homicidij incurrit, qui casualiter hominem occidit.

*in decr.
d. 50. c.
miror, et
c. Clericū
et c. de
his cleri-
cis, et c.
Si quis
viduam.
† ep. 154.
nō mul-
tū procul
d. si. epist.
rom. 2.

¶ 2. Præterea, Exod. 21. dicitur, Si quis percusserit mulierem prænantem, & abortiuum secerit; si mors eius fuerit subsequuta, reddet animam pro anima. Sed hoc potest fieri absque intentione occisionis. Ergo homicidium casuale habet homicidij reatum.

¶ 3. Præterea, In decretis dist. 50. * inducuntur plures canones, quibus casualia homicidia puniuntur. Sed pœnæ non debentur nisi culpæ. Ergo ille qui casualiter hominem occidit, incurrit homicidij reatum.

SED contra est, quod August. † dicit ad Publicolam, Absit, vt ea quæ propter bonum ac licitum facimus, siquidē propter hoc præter nostram voluntatem quicquam mali acciderit, nobis imputetur. Sed cōtingit quandoque, vt propter bonum aliquod facien-

facientibus, homicidium consequatur casualiter. Ergo non imputatur facienti ad culpam.

RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosoph. in 2. Physi. * Casus est causa agens præter intentionem. Et ideò ea quæ casualia sunt, simpliciter loquendo, non sunt intenta, neque voluntaria. Et quia omne peccatum est voluntarium, secundum

li. 2. tex. 49. et 50
10. 2.

August. consequens est, quòd casualia, in quantum huiusmodi, non sunt peccata: contingit tamen, id quod non est actu, & per se volitum vel intentum, esse per accidens volitum vel intentum, secundum quod causa per accidens dicitur remouens prohibens. Vnde ille qui non remouet ea, ex quibus sequitur homicidium, si debeat remouere, erit quodammodo homicidium voluntarium. Hoc autem contingit dupliciter. Vno modo quando dans operam rebus illicitis, quas vitare debebat, homicidium incurrit. Alio modo quando non adhibet debitam sollicitudinem. Et ideò secundum iura, si aliquis det operam rei licitæ, debitam diligentiam adhibens, & ex hoc homicidium sequatur, non incurrit homicidij reatum. Si verò det operam rei illicitæ, vel etiam det operam rei licitæ, non adhibens diligentiam debitam, non euadit homicidij reatum, si ex eius opere mors hominis sequatur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Lamech nõ adhibuit sufficientem diligentiam ad homicidium vitandum, & ideò reatum homicidij non euasit.

Ad secundum dicendum, quòd ille qui percutit mulierem prægnantem, dat operam rei illicitæ. Et ideò si sequatur mors vel mulieris, vel puerperij animati, non effugiet homicidij crimen: præcipue cum ex tali percussione certum sit, quòd mors sequatur.

Ad tertium dicendum, quòd secundum canones imponitur pœna his qui casualiter occidunt, dantes operam rei illicitæ, vel non adhibentes diligentiam debitam.